

## **Лекція 9, 10. Рекреаційно-країнознавча характеристика Африканського макрорегіону.**

### ***План:***

- 1. Загальна рекреаційна характеристика регіону**
- 2. Північноафриканський туристично-рекреаційний район**
- 3. Західноафриканський туристично-рекреаційний район**
- 4. Центральнаафриканський туристично-рекреаційний район**
- 5. Південноафриканський туристично-рекреаційний район**
- 6. Східноафриканський туристично-рекреаційний район**

### **1. Загальна рекреаційна характеристика регіону**

Африканському туристичному регіону притаманна перевага природних рекреаційних ресурсів. Особливо значними серед них є флоро-фауністичні і ландшафтні складові ресурсного потенціалу. Для порізнених країн і територій регіону характерні комфортні погодно-кліматичні умови - основа розвитку масового туризму.

На ринку міжнародних рекреаційних послуг окремі африканські держави посіли чільні місця і пропонують високоякісний рекреаційний продукт: Маврикій - весільний туризм і пляжно-купальний відпочинок; Туніс і Марокко - пляжно-купальний, лікувально-оздоровчий і пізнавальний туризм; Зімбабве, Танзанія та Кенія - сафарі й екологічний туризм; ПАР - пляжно-купальний відпочинок, гастрономічний і екологічний туризм; Кабо-Верде спеціалізується на дайвінгу та серфінгу. Стосовно більшості інших держав, особливо центральнаафриканських, то актуальність розвитку міжнародного туризму для них не стоїть на порядку денному: несприятливий для відпочинку європейців і американців клімат, міжетнічні конфлікти, бідність, висока захворюваність на СНІД та інші недуги і відсутність елементарних побутових умов роблять ці країни непривабливими з точки зору рекреаційно-туристичної діяльності.

На африканському континенті протягом останніх десятиліть відбулися суттєві зміни у структурі міжнародного туризму. Протягом 1980-х років частка міжрегіональних рекреаційних потоків в Африці перевищувала внутрішні регіональні. Ситуація змінилася у 1990-х роках, які пройшли під знаком поступового переважання внутрішніх регіональних подорожей над зовнішніми.

### **2. Північноафриканський туристично-рекреаційний район**

*Алжир - Марокко - Судан - Туніс*

#### **ТУНІС**

Республіка Туніс - північноафриканська середземноморська арабська держава, розділена на 23 провінції - говернорати. Її загальна площа - 163,6 тис. км<sup>2</sup>. Загальна кількість населення Тунісу складає 10,5 млн осіб.

Головними особливостями Рекреаційно-географічного положення Тунісу є такі: третина території зайнята пустелею Сахара; Атлаські гори простяглися вздовж всього кордону з Алжиром; протяжність берегової лінії, без врахування островів, складає 1,3 тис. км; відносна близькість до споживчого європейського

рекреаційного ринку. Туристичне освоєння узбережжя держави лише набирає обертів, що дозволяє включити Туніс до перспективних рекреаційних країн Африки.

Північ Тунісу перебуває під впливом середземноморського клімату з м'якою дощовою зимою і спекотним сухим літом. Найбільш холодними є січень і лютий. Протягом цих місяців денна температура складає близько +15, а вночі - +6-8 оС, інколи бувають і мінусові температури. Найбільш жаркий - серпень. Але літню спеку на узбережжі пом'якшує морський бриз. Із жовтня до лютого дощить. Всі перераховані особливості добре відслідковуються на кліматичній діаграмі столиці країни. Із неї також можна зробити висновок, що із квітня до жовтня відпочинок на півночі Тунісу буде найбільш комфортним.

На півдні країни (південніше затоки Габес) клімат більш континентальний і сухіший. Найбільш спекотні місяці - липень і серпень із денними температурами до +40 оС, а у найбільш "дощовому" жовтні випадає не більше 33 мм опадів.

Пляжно-купальний період, коли температура води перевищує +18 оС, на середземноморському узбережжі Тунісу триває із середини квітня до кінця жовтня, що унаочнює графік зміни пересічної температури прибережних вод у районі о. Джерба.

Туніс приваблює піщаними пляжами і багатою екскурсійною програмою. У туристів є можливість поєднувати відпочинок на морі з ознайомленням із давніми містами, де збереглися акведуки, храми, античні скульптури, відвідуванням середньовічних арабських базарів, мечетей, музеїв.

Саме в Тунісі, за 16 км від столиці, знаходиться Карфаген - давній фінікійський порт, давня велична держава-місто, процвітаюча столиця римської провінції, захоплена і зруйнована до того римськими військами у 146 році до н. е., середньовічне піратське гніздо. Нинішній Карфаген - один із найбільш популярних рекреаційних центрів, зона активних археологічних робіт. Найбільшу увагу туристів привертають пам'ятки давньоримської епохи.

Місто Кайруан - потужний центр релігійного туризму, четвертий за значенням в ісламському світі після Мекки, Медини та Єрусалиму. У країнах Магрибу вважається, що семикратний хадж до святинь Кайруана замінює паломництво до Мекки. У місті збереглися давні мечеті, серед яких почесне місце займає Соборна мечеть Кайруана, закладена разом з містом у 670 р. Вона більше нагадує фортецю. Для її будівництва використали матеріали зі зруйнованого Карфагену, у тому числі більше 400 античних колон. Головною релігійною святиною Кайруана є гробниця одного з супутників Магомета.

Великий інтерес викликає місто Дугга, де збереглися численні античні пам'ятки: фінікійський мавзолей (III ст. до н. е.); римський театр на 3,5 тис. глядачів; Капітолій, збудований у 166 році; Тріумфальна Арка римського імператора Септимія Севера; приватні вілли багатих римлян, із яких туристам показують найбільш відомі: "Трилистик" і "Пори року".

Туніська кухня свято оберігає арабські гастрономічні традиції. Широко використовується яловичина, козлятина, баранина, м'ясо птиці, риба, особливо тунець, якому країна зобов'язана назвою, інші морепродукти. Особливою популярністю користується суп шорба з овочами і яловичиною, омлет тажин з<sub>2</sub>

м'ясом, сиром і перцем, шашлик, кус-кус – каша з сорго, куди додають тушковане м'ясо, гострий соус і овочі. При приготуванні багатьох страв широко застосовуються різні прянощі, ароматні трави, маслинова олія. Майже завжди на стіл подається багато хліба, який ламають руками і часто використовують замість ложки і харісса – гостра паста з червоного перцю, петрушки, часнику, тмину і маслинової олії. Десерти – узвичаєні в арабській кухні: бахлава або пахлава, тістечка з мигдалем, корицею, фініками. Традиційні напої – зелений чай з м'ятою або мигдалем, кава з кардамоном. Варто спробувати туніські вина "Картаж", "Піно", "Блан-де-Блан", "Шато Россі". Тунісці пишаються своїм фініковим лікером "тібардін" і горілкою "буха" з фініків та інжиру.

Привабливим рекреаційним центром на півдні країни є Матмата. На околицях міст можна побачити численні підземні житла, збудовані берберами. У більшості печер, глибина яких досягає 10 м і до сьогодні живуть люди.

На основі ресурсів моря рекреаційна індустрія Тунісу пропонує лікувально-оздоровчі тури. Особливою популярністю користуються програми омолодження. Центри таласотерапії, які розробляють і реалізують на споживчому ринку унікальні системи оздоровлення з використанням теплої морської води в комплексі з морськими грязями та водоростями, розташовані в Хаммамете, Суссі, Джербі. Програми спрямовані на покращання здоров'я і призначені для лікування артрозів, хвороб шкіри, органів дихання, позбавлення зайвої ваги, зняття стресових навантажень тощо.

На півдні країни (південніше затоки Габес) клімат більш континентальний і сухіший. Найбільш спекотні місяці - липень і серпень із денними температурами до +40 оС, а у найбільш "дощовому" жовтні випадає не більше 33 мм опадів.

Пляжно-купальний період, коли температура води перевищує +18 оС, на середземноморському узбережжі Тунісу триває із середини квітня до кінця жовтня, що унаочнює графік зміни пересічної температури прибережних вод у районі о. Джерга.

Туніс приваблює піщаними пляжами і багатою екскурсійною програмою. У туристів є можливість поєднувати відпочинок на морі з ознайомленням із давніми містами, де збереглися акведуки, храми, античні скульптури, відвідуванням середньовічних арабських базарів, мечетей, музеїв.

Саме в Тунісі, за 16 км від столиці, знаходиться Карфаген - давній фінікійський порт, давня велична держава-місто, процвітаюча столиця римської провінції, захоплена і зруйнована до того римськими військами у 146 році до н. е., середньовічне піратське гніздо. Нинішній Карфаген - один із найбільш популярних туристичних центрів, зона активних археологічних робіт. Найбільшу увагу туристів привертають пам'ятки давньоримської епохи.

Місто Кайруан - потужний центр релігійного туризму, четвертий за значенням в ісламському світі після Мекки, Медини та Єрусалиму. У країнах Магрибу вважається, що семикратний хадж до святинь Кайруана замінює паломництво до Мекки. У місті збереглися давні мечеті, серед яких почесне місце займає Соборна мечеть Кайруана, закладена разом з містом у 670 р. Вона більше нагадує фортецю. Для її будівництва використали матеріали зі зруйнованого

Карфагену, у тому числі більше 400 античних колон. Головною релігійною святиною Кайруана є гробниця одного з супутників Магомета.

Великий інтерес викликає місто Дугга, де збереглися численні античні пам'ятки: фінікійський мавзолей (III ст. до н. е.); римський театр на 3,5 тис. глядачів; Капітолій, збудований у 166 році; Тріумфальна Арка римського імператора Септимія Севера; приватні вілли багатих римлян, із яких туристам показують найбільш відомі: "Трилижник" і "Пори року".

Туніська кухня свято оберігає арабські гастрономічні традиції. Широко використовується яловичина, козлятина, баранина, м'ясо птиці, риба, особливо тунець, якому країна зобов'язана назвою, інші морепродукти. Особливою популярністю користується суп шорба з овочами і яловичиною, омлет тажин з м'ясом, сиром і перцем, шашлик, кус-кус – каша з сорго, куди додають тушковане м'ясо, гострий соус і овочі. При приготуванні багатьох страв широко застосовуються різні прянощі, ароматні трави, маслинова олія. Майже завжди на стіл подається багато хліба, який ламають руками і часто використовують замість ложки і харісса – гостра паста з червоного перцю, петрушки, часнику, тмину і маслинової олії. Десерти – узвичаєні в арабській кухні: бахлава або пахлава, тістечка з мигдалем, корицею, фініками. Традиційні напої – зелений чай з м'ятою або мигдалем, кава з кардамоном. Варто спробувати туніські вина "Картаж", "Піно", "Блан-де-Блан", "Шато Россі". Тунісці пишаються своїм фініковим лікером "тібардін" і горілкою "буха" з фініків та інжиру.

Привабливим туристичним центром на півдні країни є Матмата. На околицях міст можна побачити численні підземні житла, збудовані берберами. У більшості печер, глибина яких досягає 10 м і до сьогодні живуть люди.

На основі ресурсів моря туристична індустрія Тунісу пропонує лікувально-оздоровчі тури. Особливою популярністю користуються програми омолодження. Центри таласотерапії, які розробляють і реалізують на споживчому ринку унікальні системи оздоровлення з використанням теплої морської води в комплексі з морськими грязями та водоростями, розташовані в Хаммамете, Суссі, Джербі. Програми спрямовані на покращання здоров'я і призначені для лікування артрозів, хвороб шкіри, органів дихання, позбавлення зайвої ваги, зняття стресових навантажень тощо.

## МАРОККО

Королівство Марокко - держава на північному заході Африки, береги якої омиваються водами Атлантичного океану та Середземного моря. В останні роки Марокко перетворилася на популярну туристичну країну, де можливі традиційні та екзотичні види відпочинку і лікування на сучасних курортах. Площа королівства - 446,6 тис. км<sup>2</sup>. Населення - 31,3 млн осіб. Столиця - місто Рабат.

Марокко займає приатлантичні рівнини, західну частину гір Атлас і північно-західну частину пустелі Сахара. Клімат на рівнинах субтропічний середземноморський, що дозволяє на узбережжі розвивати пляжно-купальний відпочинок практично цілорічно. Територія країни лежить у зоні сейсмічної активності.

Королівство має багаті туристичні ресурси як культурно-історичного походження, за рахунок взаємодії ісламської та християнської культур, так і природного, дякуючи ландшафтному різноманіттю гір і морського узбережжя.

Найбільш популярні туристичні центри Марокко - Агадір, Рабат, Марракеш, Фес, Мекнес, Касабланка, Ес-Сувейра виникли завдячуючи вдалому поєднанню культурної спадщини й узбережжя теплого моря.

Агадір - найбільш європеїзований і модний марокканський курорт. Більшість місцевих жителів вдягнута по-європейському, жінки не закривають обличчя. В Агадірі немає "старого" міста. 300 сонячних днів на рік, зимова температура, яка не опускається нижче +22 оС і літня, яка не піднімається вище +28-30 оС, багатокілометрові пляжі, обладнані сучасною інфраструктурою й обрамлені зеленню евкаліптів, сосен і фінікових пальм, приваблюють сюди безліч туристів з Європи. Відома агадірська таласотерапія, заснована на використанні багатою йодом води Атлантичного океану, стала туристичною "візитівкою" курорту.

Рабат - центр політичного життя країни, один з найбільших осередків арабської культури, просвітництва і туризму. Місто - суцільний музей під відкритим небом із сотнями цікавих об'єктів: "старе" місто (медина), фортеця, численні мечеті, некрополі, мавзолеї, палаци, музеї (античності, археології, мистецтва, етнографії, природи і багато ін.).

Уявлення про Марокко буде не повним без відвідування Марракеша. За кількістю музеїв, архітектурних і сакральних пам'яток місто на рівних конкурує з Рабатом, але значно переважає столицю за східним колоритом.

На особливу увагу заслуговують базари Марракеша, на яких можна побачити йогів, заклинателів змій, знахарів, чаклунів, торговців сувенірами й екзотичними товарами. Навколо площі Джема-ель-Фна виросло справжнє ринкове містечко зі своїми "кварталами": ринок прянощів, овочів і фруктів, ринки музикантів, столярів, ковалів, килимарів, ювелірів, чоботарів, мідярів, ткачів, шевців тощо.

Касабланка - ділова столиця королівства, популярний курортний центр, місто, в якому і у житті, і у культурі мирно співіснують Схід і Захід: монументальний кафедральний собор Нотр-Дам і Велика мечеть Хасана II, квартал базарів Хаббус і одне з найбільших у світі казино, бурхливе світське і нічне життя та жінки із закритими обличчями.

На околицях Касабланки розташовані залишки давнього міста Анфа, доступна лише для мусульман святиня Сіді-Абд-ер-Рахман, курортна зона з центрами Айн-Діаб, Темара, Мохаммедія.

Фес - колишня столиця королівства, релігійний, культурний і курортний центр країни. Це місто має право пишатися багатою культурною спадщиною: Королівський палац, Арсенал, сади Бу-Джелуд, мечеть Мулай-Ідріс (не мусульманам заборонено навіть наближатися до неї), медресе і багато іншого. У Фесі знаходиться один з перших сучасних бальнеологічних центрів, який використовує оздоровчі властивості термальних вод.

Мекнеш часто називають "марокканським Версалем". Головними туристичними принадами міста є напівзруйнований палац Дар-Кебир, численні мечеті, в'язниця Кари, Етнографічний музей.

Неподалік Мекнеша знаходиться давньоримське місто Волубіліс (II-III ст.), де туристи мають змогу оглядати повністю або частково відновлені Капітолій, тріумфальну арку Каракали, терми площею близько 1 тис. м<sup>2</sup>, "будинок Орфея", "будинок Венери", численні фрески. Поблизу Волубіліса розміщується мавзолей Мулай-Ідріс - одна із найбільш шанованих марокканських сакральних святинь, місце паломництва мусульман.

Танжер - місто-курорт на півночі країни - заслуговує на увагу мандрівників, які цінують якісний відпочинок на морському узбережжі у поєднанні із можливістю знайомства з культурними традиціями країни-дестинації. Після пляжів і комфортних погодно-кліматичних умов, головною туристичною принадою міста є східні базари. Серед культурно-історичних пам'яток найбільш цікавими є палац Дар-ель-Манхез, де розміщені експозиції Музею давньої історії, Сади Мендубія, церква Св. Андрія, султанська скарбниця Біт-ель-Мал, Велика мечеть, Музей сучасного марокканського мистецтва. Околиці Танжера - суцільна курортна смуга, де виділяється містечко Азела - один з елітарних курортів країни.

Колишня піратська фортеця Могадор, нині znana як Ес-Сувейра, у 60-70 роках XX ст. була "столицею" хіпі, містом, де відпочивала мистецька бунтарська богема з Європи і Північної Америки. Такому стану речей місто завдячувало Джиммі Хендріксу, який був частим гостем місцевих рїадів - невеликих дешевих готелів. Нинішня Ес-Сувейра - місце справжнього паломництва дайверів і вїндсерферів. Любителі давнини та східної екзотики знайдуть у місті численні слїди минулих епох: резиденція паші, будинки у мавританському стилі, мечеті, порт, залишки фортифікаційних споруд зі старими гарматами, практично не змінений ринок рабів, цікаві музейні експозиції.

Неподалік від Ес-Сувейри знаходяться знамениті Пурпурові острови, де в античні часи виробляли пурпур для його відправки в Рим. Пізніше острів був місцем карантину для пілігримів, які поверталися після хаджу до Мекки. На околицях міста є ще один цікавий туристичний об'єкт - Дар-Султан, більше знаний як "замок у пісках", а також мальовничий пляж Сїді-Харраз.

Давнє місто Укаймеден - один із найбільших гірськолижних курортів не лише Марокко, а і всієї Африки. Він розташований у західній частині національного парку Гравюр Репестр, що дозволяє поєднувати активний зимовий відпочинок із екологічним туризмом.

## СУДАН

Республіка Судан (столиця - Хартум) - найбільша за площею держава Африки (2,5 млн. км<sup>2</sup>) країна саван, пустель і тропічних лісів. Судан має вихід до Червоного моря і численних сусідів, із якими не завжди мирить: Єгипет на півночі, Лівія на північному заході, Чад на заході, Центральноафриканська Республіка і Демократична Республіка Конго на південному заході, Уганда і Кенія на півдні і південному сході, Еритрея й Ефіопія на сході. Судан - типова аграрна країна із низьким рівнем розвитку. Надра країни багаті на вуглеводневу сировину, поліметалічні, у тому числі, золотоносні руди, природні будівельні матеріали. Фактично все господарське життя країни сконцентроване у долині Нілу.

На африканському узбережжі Червоного моря, де сходяться кордони Судану і Єгипту розмістилася спірна територія - "Трикутник Халаїба" площею 20,6 тис. <sup>6</sup>

км<sup>2</sup> (для порівняння – площа Словенії – 20,2 тис. км<sup>2</sup>). На території "трикутника" утворено єгипетський національний парк "Гори Ельба", у надрах знайдено промислові запаси нафти. Протягом XX ст. спірні землі перебували у складі Судану. Із 2000 р. "Трикутник Халаїба" знаходиться під повним контролем Єгипту. Право на територію не визначене резолюціями ООН. Кожна держава світу на власний розсуд визнає територіальну належність "Трикутника Халаїба" до Судану чи до Єгипту.

Судан є унікальною країною, культурний простір якої формується двома різними традиціями - арабською і чорною африканською. Всередині кожної із них існують сотні етнічних і мовних відмінностей, що ускладнює процес консолідації і співпраці. Північні штати, які займають більшу частину території країни, заселені арабами-сунітами різного етнічного походження. На півдні і заході переважають народи негроїдної раси, які у більшості сповідують християнство або лишаються прихильниками традиційних вірувань.

Громадянська війна, яка триває у Судані майже увесь час з моменту проголошення незалежності від Великої Британії і Єгипту у 1956 році, має катастрофічні наслідки для економіки і демографічного потенціалу всієї країни. Із цієї ж причини не випадає говорити і про міжнародний туризм, як реальний сектор економіки. Судан належить до переліку найбільш небезпечних для туристів країн. Разом із тим, країна володіє достатніми ресурсами для розвитку різних видів туризму. Екваторіальний мусонний клімат на півдні країни і тропічний пустельний на півночі у поєднанні з морським узбережжям, обрамленим кораловими рифами, створюють ідеальні передумови для організації пляжно-купального відпочинку, дайвінгу і сноркелінгу. Національні парки (наприклад, Діндер, Бома, Джидер, Саутерн, Німуле) хоч і перебувають у запустінні, але можуть бути основою для розвитку екологічного туризму і сафарі. Пам'ятки часів Давнього Єгипту (численні піраміди та їх руїни, храми епохи Хатшепсут і Тутмоса III), мечеті, експозиції музеїв можуть на рівних конкурувати із туристичними атракціями Єгипту або Туреччини.

Загальна кількість населення - 41,1 млн осіб. Більшість суданців - 57 % - живе у селах. Міста в основному виросли в долині Нілу і на морському узбережжі. Найбільші з них - Хартум, історія якого почалася з будівництва у 1821 р. невеликої солдатської казарми; Омдурман - типово східне місто із вузькими покрученими вуличками, маленькими будинками і найбільшим у Судані базаром верблюдів; Порт-Судан, єдиний сучасний порт країни на узбережжі Червоного моря, який прийшов на зміну занедбаному Суакіну, в якому колись зупинялися торгові кораблі, які привозили шовк, посуд, а забирали слонову кістку, рабів та акулячі плавники.

Транспортна система країни - відстала й архаїчна. Поширене в'ючне перевезення вантажів і його перенесення людьми-носіями. Характерна особливість автомобільних доріг - відсутність твердого покриття, що унеможливує пересування ними у сезон дощів. Для судноплавства і туристичного освоєння країни використовується Ніл.

### **3. Західноафриканський туристично-рекреаційний район**

*Бенін - Буркіна-Фасо - Гамбія - Гана - Гвінея - Гвінея Бісау - Кабо-Верде - Кот-Д'Івуар - Мавританія - Малі - Нігер - Нігерія - Сенегал - Сьєра Леоне - Того*

Західна Африка - приатлантичний регіон, який об'єднує молоді держави, що звільнилися від колоніалізму. Їм притаманні схожі історичні й соціально-економічні особливості розвитку та проблеми. У більшості своїй це - бідні аграрні країни. Розпад британської і французької колоніальних систем, до якої входила більшість країн цього регіону, привів до їх політичної незалежності, але викликав до життя інші, ще гостріші проблеми.

Для багатьох країн цієї частини Африки характерні економічна і політична нестабільність. Більшість країн - багатонаціональні. У деяких районах продовжуються міжетнічні зіткнення. Гострою є проблема піратства. Часто відбувається зміна влади. Усе це ускладнюється бідністю. У більшості своїй величина ВВП у розрахунку на душу населення у країнах регіону становить декілька сотень доларів на рік. Слабка економіка цих держав не в змозі ефективно реагувати на екологічні виклики: опустелювання перетворилося на гостру проблему цього регіону. Все це призводить до того, що, незважаючи на наявні природні ресурси (тепле океанічне узбережжя, біорізноманіття, сприятливий клімат), міжнародний туризм не є актуальним напрямком розвитку національних господарств. Масовий туризм не набув належного рівня розвитку і має анклавний, осередковий характер.

До країн, які мають певні здобутки на шляху реалізації проектів розвитку туристичної індустрії належать Сенегал, Буркіна-Фасо, Гамбія.

#### СЕНЕГАЛ

Республіка Сенегал - найбільш відвідувана туристами країна у Західній Африці. Вона займає рівнинну територію у зоні саван і рідколісь субекваторіального кліматичного поясу. Її площа становить 196,7 тис. км<sup>2</sup>; населення - 13,7 млн осіб; столиця - Дакар.

Сенегал - багатонаціональна країна; офіційна мова - французька; панівна релігія - іслам. Міжнародну популярність Сенегалу принесли автомобільні ралі Париж-Дакар.

У країні переважають природні туристичні ресурси: океанічне узбережжя з найкращими у Західній Африці пляжами, багатий рослинний і тваринний світ (у національних парках можна спостерігати за життям жирафів, буйволів, бегемотів, леопардів, крокодилів, черепах, ламантинів, рожевих фламінго тощо, а головним національним символом країни є унікальне дерево баобаб), ландшафтне різноманіття (посушлива північ - "ворота" до Сахари, зволожений зелений південь - край надзвичайного біорізноманіття) і пам'ятки природи.

На Атлантичному узбережжі розташовані найкращі західноафриканські курортні райони Скірінг, Карабан, Горі, Лез Альманді, Пті-Кот і Салі. Комфортна погода протягом року, майже завжди спокійний океан, зручні пляжі, фольклорні поселення, десятки затишних готелів і широка гама туристичних розваг (океанічне рибалення на рибу-меч, водні лижі, серфінг, кінні екскурсії, сафарі, бердвотчинг-тури, теніс) роблять відпочинок у цих туристичних центрах змістовним, насиченим і незабутнім.

Одна із головних туристичних принад Сенегалу - озеро Ретба. Його екстраординарність полягає у надзвичайно високій концентрації у воді різноманітних солей (близько 350 г/літр - у 10 разів більше, ніж у водах Світового океану) і незвичайному рожевому кольорі води за рахунок голофітних бактерій - єдиних живих організмів, здатних жити у такій воді.

У той же час слід мати на увазі, що в країні є окремі райони, де мають місце сепаратистські дії. Імовірність тропічних захворювань у Сенегалі нижча, ніж в інших африканських країнах. Однак перед поїздкою доцільно зробити щеплення від малярії.

## НІГЕРІЯ

Федеративна Республіка Нігерія - перша за чисельністю населення країна Африки і восьма світу (його загальна кількість складає 149,2 млн осіб). Площа країни - 923,8 тис. км<sup>2</sup>.

Нігерія розташована у західній частині континенту в оточенні Чаду і Камеруну на сході, Беніну на заході та Нігеру на півночі. Нігерії належить 900 км узбережжя Гвінейської затоки, яке увійшло в історію під назвою "Невільничий берег". Саме звідси європейці із XVI ст. почали проникати вглиб материка і зробили цей регіон одним із головних осередків работоргівлі.

Абуджа - столиця Нігерії із 1991 р. Місто спроектоване Кендзо Танге - одним із найбільш впливових японських архітекторів XX ст., який відбудував Хіросіму, спланував ділові квартали Болоньї і Неаполя, створив новий центр Скоп'є після землетрусу.

Абуджа знаходиться майже у центрі країни, серед мальовничої степової долини. Цей регіон слаборозвинений, етнічно нейтральний. Обираючи місце розташування нової столиці, влада намагалася вирішити кілька завдань: економічний розвиток регіону, у тому числі за рахунок екологічного туризму і створення міста, у якому був би відсутній переважаючий вплив окремих етнічних груп або релігійних громад.

Нігерія - багатонаціональна країна. Її населяють близько 250 племен і народностей. Однак офіційна мова у Нігерії - англійська - колишня колонія Великої Британії, яка отримала незалежність у 1960 р., є членом Співдружності. Неоднорідним є і релігійний склад. Майже 50 % населення - прихильники ісламу, 40 % - християни, решта притримуються традиційних місцевих вірувань. Етнічні та конфесійні чинники використовувалися для спроб розколу країни, тривалий час були основою міжусобиць.

Найбільшим містом країни є Лагос - колишня столиця, потужний портово-промисловий комплекс і головний туристичний центр, в якому збудовані сучасні готелі і розміщується один із найбільших у Західній Африці ринків. Через давнє місто-порт Калабар, який разом із Лагосом був центром работоргівлі, сьогодні вивозять какао-боби, каучук, деревину, плоди олійної пальми. Місто Ібадан - не лише головний осередок регіону, який спеціалізується на вирощуванні какао, а й відомий туристичний та університетський центр Нігерії. Не варто оминати увагою ще три міста: Оніча, Кацина і Кано - знані на всю Західну Африку торговельні центри, відправні пункти екологічних, фольклорних і пізнавальних турів.

Незважаючи на наявність сприятливих природних передумов, міжнародний туризм у Нігерії не отримав значного розвитку.

#### **4. Центральнаафриканський туристично-рекреаційний район**

*Ангола - Габон - Демократична Республіка Конго - Екваторіальна Гвінея - Камерун - Конго - Сан-Томе і Принсіпі - Центральна-африканська Республіка - Чад*

##### **АНГОЛА**

Республіка Ангола (площа - 1,3 млн км<sup>2</sup>; населення - 12,8 млн осіб; столиця - Луанда) - держава на південному заході Африки. На півдні вона межує із Намібією, на півночі - з Демократичною Республікою Конго, на сході - із Замбією, анклав Кабінда оточений територіями Республіки Конго і Демократичної Республіки Конго. Із заходу береги Анголи омиваються водами Атлантичного океану.

Територія Анголи розташована у межах дії тропічного мусонного (північ) і субтропічного клімату (південь). Пересічна річна температура складає +21 оС. Для внутрішніх пустельних районів характерні значні амплітуди коливання добових температур.

Туристів до Анголи приваблюють природні ресурси: майже 1 600 км океанічного узбережжя, багатий тваринний і рослинний світ, ландшафти тропічних лісів, саван і пустель, мінеральні води. Ангольське узбережжя більшою мірою придатне для організації океанічного рибалення. Прибережні води надзвичайно багаті на рибу за рахунок вод холодної Бенгельської течії, насичених киснем і поживними речовинами. Найкращі пляжі зосереджені на околицях Луанди і Намібу. Сама пустеля Наміб - чудове місце для сафарі, а її піщані дюни вважаються одними із найкращих у світі для занять сендбордингом і піщаним слаломом.

Мережа національних парків (Кісама, Порту-Алешандрі (Йона), Камея, Муна, Кванза-Сул, Лвандо, Міландо), попри не доглянутість і проблему браконьєрства, мають значну привабливість для прихильників екологічного туризму.

##### **КАМЕРУН**

Республіка Камерун - держава в західній частині Центральної Африки (площа - 475,4 тис. км<sup>2</sup>; населення - 18,9 млн осіб; столиця - Яунде), узбережжя якої омивається водами затоки Бонні - частини Гвінейської затоки. Її сусідами є Нігерія, Чад, Центральна-африканська Республіка, Габон, Конго й Екваторіальна Гвінея.

Камерун часто називають Африкою в мініатюрі. Перебуваючи в країні, туристи отримують можливість побувати в кількох природних зонах - від вологих екваторіальних лісів на атлантичному узбережжі до типових африканських саван і напівпустель на півночі. Відповідно, багаті і флоро-фауністичні ресурси. Із ними найкраще знайомитися у національних парках. Найбільш привабливими і відвідуваними серед них є Де Коруп, Ваза, Бубанджида, Бенуе, Джа, Кампо, Коуссері. Головна природна атракція країни - вулкан Камерун (4070 м).

Район Бафусам-Баменда відомий значними запасами вулканічних солей, що містять практично всі відомі мікроелементи. Використання цього ресурсу із часом може перетворити Камерун на один з кращих бальнеологічних регіонів Африки.

Результатом туристичного освоєння океанічного узбережжя стало виникнення курорту Крібі, що приваблює багатокілометровими пляжами із білого дрібного піску, сучасною готельною та ресторанною інфраструктурою.

### САН-ТОМЕ І ПРИНСІПІ

Демократична Республіка Сан-Томе і Принсіпі - острівна екваторіальна держава у Гвінейській затоці. Вона належить до переліку малих країн світу за площею (964 км<sup>2</sup>) і населенням (212,7 тис. осіб). Зате за величиною щорічного природного приросту населення (понад 3 %) республіка - один із світових лідерів. Столиця - Сан-Томе.

Сан-Томе і Принсіпі має всі підстави для перетворення на "туристичний рай": заворожуючий вулканічний ландшафт із численними скелями, урвищами і мисами, пишні джунглі із гамірним пташиним царством, багато представників якого вціліли лише тут, білі піщані пляжі із прозорою водою, самобутня культура - суміш африканського, португальського і креольського культурних світів, колоритна колоніальна архітектура, низькі ціни на туристичні послуги, гостинність місцевого населення. На заваді стоїть лише одне - екваторіальний морський, спекотний та вологий клімат і погода, що важко витримується європейцями. Пересічні річні температури повітря змінюються у межах +23-26оС, річна кількість опадів на рівнинах перевищує 1 100 мм, а в горах - 3 000 мм. Дощить фактично кожного дня. Найвологіший місяць - березень. У цей час дощ росить 8-12 год. на добу, а температура повітря тримається на рівні +30оС.

### 5. Південноафриканський туристично-рекреаційний район

*Ботсвана - Лесото - Намібія - Південно-африканська Республіка - Свазіленд*

Південна Африка - порівняно молодий, динамічний регіон міжнародного туризму. Найбільш популярними туристичними країнами-дестинаціями є ПАР і Намібія, які володіють унікальним природно-ресурсним потенціалом та культурно-історичними атракціями світового рівня.

#### ПІВДЕННА АФРИКА

Південноафриканська Республіка (ПАР) - одна із найбільш економічно розвинутих, цікавих і привабливих для відвідування країн Африканського континенту. Офіційною столицею ПАР визнане місто Тсване (Преторія). Однак цей статус є досить умовним: у місті розташований лише уряд. Парламент знаходиться у Кейптауні, Верховний Суд - у Блумфонтейні. Площа країни складає 1,2 млн км<sup>2</sup>.

Через різноманіття етнічних груп, населення Південної Африки називають "народом веселки". В етнічній структурі переважає чорношкіре населення - 77 %, ще 11 % - білошкірі. Загальна кількість населення - 49 млн осіб.

Для геотуристичного положення ПАР притаманні цікаві особливості: води Атлантичного й Індійського океанів зливаються біля південного узбережжя країни; на території республіки сформувався неповторний рослинний і тваринний світ; африканський колорит і європейський вплив скристалізували унікальний

культурний простір. Єдина проблема - значна віддаленість від головних споживчих ринків. Незважаючи на це, у кінці першого десятиріччя ХХІ ст. до ПАР приїздить до 8 млн туристів, які щороку привносять до економіки країни до € 6 млрд.

Південна Африка розташована в тропічних і субтропічних широтах Південної півкулі. Взимку тут формується область високого атмосферного тиску і панує суха прохолодна погода. Влітку зі сходу надходять вологі повітряні маси з Індійського океану, випадає більша частина опадів, температура повітря помітно підвищується. У цілому розрізняють клімат центральної частини, західного і східного узбережжя.

Найкращий час для відпочинку в Південній Африці - період з вересня до грудня. Купальний сезон на ряді приморських курортів може тривати цілий рік (наприклад, район Дурбана) або протягом листопада-лютого у районі Кейптауну. Для туристичної подорожі національними парками найкращим часом буде травень-червень, коли тварини мігрують у пошуках води. Спостерігати за китами найкраще з червня до грудня.

Територія ПАР омивається водами Атлантичного й Індійського океанів. Географічне положення на самому півдні Африки, на перехресті торгових шляхів, сприяло економічному розвитку країни. Однак основним фактором економічного зростання стали природні ресурси: алмази, золото, платина, уран, залізні руди, вугілля. Історія гірничорудної справи в ПАР створила своєрідні туристичні визначні пам'ятки. Так, у центрі міста-музею Кімберлі шукачі дорогоцінних каменів викопали "Велику Діру" - найбільшу у світі рукотворну діамантову шахту, що йде у глиб Землі майже на кілометр. Алмази зустрічаються тут і до цього дня. Тому туристи за невелику плату можуть спробувати щастя і знайти алмаз, рівних якому ще не було.

У ПАР безліч заповідників і національних парків (Ройяль-Натал, Ауграбіс, Еддо-Елефант, Умфолозі, Італа, Веллі, Піланесберг, Ботсалано, Нейчес-Веллі), природні ландшафти яких стали уособленням Африки. Особливо привабливими є парки в Драконових горах, де туристи мають змогу милуватися п'ятикаскадним водоспадом Тугела, який вважається другим за висотою у світі (948 м), озером Санта-Люція, так званім "Амфітеатром" - восьмикілометровим бескидом і велетенською базальтовою стіною протяжністю 250 км. Не менш цікавими природними пам'ятками багаті плато Трансвааль і Кару, пустелі Наміб і Калахарі та інші райони країни. Але "візитівкою" країни є Крюгер-парк, розташований у Східному Трансваалі. На площі майже 2 млн га (територія Словенії або Ізраїлю) охороняються природні комплекси саван, сухих рідколісь і тропічних лісів. У парку живе близько 150 видів ссавців (антилопи, буйволи, носороги, слони, леви, леопарди, гепарди), 500 видів птахів, більше 100 видів рептилій, 33 види амфібій, 50 видів риб.

Вздовж узбережжя розташована низка морських курортів. Найбільш відомі серед них - Амланга-Рокс, Сан-Сіті. Останній приваблює туристів ще і сучасним тематичним парком. Дурбанська "Золота миля", яка тягнеться на кілька десятків кілометрів, вважається одним із кращих районів в Африці для пляжно-купального відпочинку, підводного полювання, серфінгу та інших видів туризму.

Улусабу, що в перекладі означає "безпечні землі" – місце для елітного відпочинку в ПАР. На будівництво туристичного комплексу, який розмістився на шляху міграції тварин руслом річки Рок Лодж, було затрачено \$ 15 млн. Комплекс органічно вписався у довкілля і не створює видимих проблем для диких тварин. Антропогенний тиск регулюється фінансовими важелями. Вартість доби перебування в Улусабу – \$ 14 тис. На туристів чекають розкішні номери, оздоблені у народних африканських традиціях із використанням екологічно чистих матеріалів, обіди, зготовані у термітнику, "занурення у дику природу" із відкритих веранд і багато інших пригод, пов'язаних зі світом тварин.

ПАР - велика виноробна країна. Вина експортуються більш ніж у 50 країн світу. У ПАР стимулюється не лише вирощування винограду і виробництво вин, а і розвиток "винного" туризму, який знайомить із головними виноградарсько-виноробними районами, традиціями та специфікою вирощування і переробки винограду. Часто "винний" туризм приносить власникам ферм більше прибутків, ніж винне виробництво. Головний район розвитку такого виду туристичної діяльності - адміністративні утворення, які виникли на території колишньої Капської провінції.

### НАМІБІЯ

Республіка Намібія - південноафриканська держава, яка займає площу 824,3 тис. км<sup>2</sup>. Її населяє 2,1 млн осіб. Столиця країни - Віндгук. Сусідами Намібії є Ангола, Замбія, Ботсвана і ПАР. Із заходу країна омивається водами Атлантики.

Клімат Намібії тропічний, дуже сухий і спекотний, на півночі - субтропічний із ознаками континентальності. Пересічні температури літа складають +28-32 оС, зими - +15-20 оС. На узбережжі випадає від 10 до 50 мм опадів на рік, зазвичай, у вигляді туманів. Причиною практичної відсутності опадів є вплив холодної Бенгельської течії.

Намібія - унікальна країна, яка володіє багатоманітною флорою і фауною, рідкісним поєднанням ландшафтів, геологічних і геоморфологічних пам'яток природи. Використання цих ресурсів - основа розвитку екологічного туризму.

Головним природним об'єктом і туристичною дестинацією країни є пустеля Наміб, розташована на узбережжі Атлантичного океану. Її вік учені оцінюють у 60-80 млн років. Походження пустелі пов'язано із холодною Бенгельською течією, яка проходить біля берегів країни. Розкинувшись на 1 600 км вздовж узбережжя, пустеля вражає різноманітністю ландшафтів. Абсолютно суха місцевість, де роками не випадає краплини дощу, насичена життям і приваблює тисячі туристів.

Біля узбережжя Намібії й Анголи спостерігається рідкісне явище: лунають потужні підводні вибухи, вода вирує і стає червоною, над хвилями здіймаються хмари жовтого диму, який насичує все довкола запахом сірководню. Після закінченню підводної "канонади" на поверхні води лишаються чорно-зелені брудні "острівки", а берег укривають мертві мешканці океану.

Одна із гіпотез пояснює це явище впливом холодної Бенгельської течії, що призводить до різкого зниження температури води і масовому відмиранню діатомових водоростей. Їх залишки товстим шаром осідають на дно, де починається інтенсивний процес гниття з виділенням сірководню, який накопичується у пустотах океанічного дна. Влітку, коли вода прогрівається, газ<sup>13</sup>

розширюється і проривається на поверхню, отруюючи все довкола. Це явище перешкоджає використанню узбережжя для організації масового пляжно-купального відпочинку, але є додатковим чинником розвитку екологічного туризму: стати свідком подібної "диявольської" феєрії – мрія багатьох справжніх шанувальників дикої природи.

Всюдисуща холодна течія все ж таки залишила можливості для розвитку пляжно-купального відпочинку. Дякуючи особливостям географічного положення і м'якому сухому клімату, узбережжя на околицях міста Свакопмунд, заснованого німецькими колоністами, перетворилося на першокласний курорт. У грудні-квітні вода на пляжах міста прогрівається до +25-26 оС, що створює майже ідеальні умови для відпочинку.

Намібію часто називають країною "громадського туризму". Згідно планів уряду, розроблених на початку 1990-х років, місцеві громади можуть взяти на себе відповідальність за формування цінової і політики і використання земель, що перебувають у їх юрисдикції. Кожна громада на власний розсуд проводить зонування земель і виділяє сільськогосподарські угіддя, ділянки дикої природи із максимальним режимом заповідання та території, призначені для розвитку туристичної діяльності, а потім отримує із цього фінансові вигоди.

#### **СВАЗІЛЕНД**

На півдні Африки, на кордоні між Мозамбіком та ПАР, розташовано невелике Королівство Свазіленд - патріархальна монархія, де король бере участь у ритуальних танцях, знімає пробу із нового врожаю, а на фестивалях серед молодих незаміжніх жінок вибирає собі нову дружину.

Площа королівства - 17,4 тис. км<sup>2</sup>; населення - 1,3 млн осіб; столиця - Мбабане.

Відсутність сучасних курортів і готелів - наслідок патріархального життя країни. Однак ця обставина компенсується дикою природою і неповторним національним колоритом.

У країні створена мережа заповідників і природних парків, є велика кількість археологічних пам'яток. Свазіленд заслужив славу одного зі світових центрів кінного і пішохідного туризму.

Національний парк Малолотжа - найбільш відвідуваний і цікавий. На його території розташовані близько 30 водоспадів і найдавніша із відомих шахт у світі, яка, на думку вчених, була у виробництві понад 40 тис. років тому.

#### **6. Східноафриканський туристично-рекреаційний район**

*Бурунді - Джибуті - Еритрея - Ефіопія - Замбія - Зімбабве - Кенія - Коморські Острови - Мадагаскар - Малаві - Маврикій - Мозамбік - Реюньон - Руанда - Сейшельські Острови - Танзанія - Уганда*

#### **КЕНІЯ**

Республіка Кенія розташована на східно-африканському узбережжі Індійського океану. Її площа - 580,4 тис. км<sup>2</sup>; населення - 39 млн осіб; столиця - Найробі.

Екватор перетинає країну майже посередині. Незважаючи на це, клімат Кенії субекваторіальний із пересічними температурами січня +14-27 оС, липня - +14-<sub>14</sub>

28 оС. У західних районах температура повітря досить рівна (+22-23 оС) із незначними коливаннями і постійними дощами. Причиною є висотна поясність. За винятком вузької прибережної смуги, територія Кенії лежить у межах надзвичайно різноманітного за рельєфом нагір'я (найвища точка - гора Кенія висотою 5 199 м). Кліматичні умови кенійського нагір'я вважаються одними із найкращих в Африці. Температурний режим прибережних вод сприяє розвитку пляжно-купального відпочинку.

На заході частина кордону країни проходить озером Вікторія. На півночі розташоване найбільше озеро Кенії - Рудольф. Більшість озер сильно засолені.

Винятково різноманітними є ландшафти, рослинний і тваринний світи Кенії. На північному сході країни переважають напівпустелі і солончаки, які, у міру збільшення опадів, змінюються районами із рідким трав'яним покривом і низькими деревами. Нагір'я Кенії - це савани із родючими землями, густими травами, баобабами і пальмами. У прибережних районах і в долинах нечисленних річок савани чергуються із вічнозеленими тропічними лісами і мангровими заростями.

У Кенії сформована густа мережа природоохоронних об'єктів як на суходолі, так і в акваторії океану. До неї належать 59 національних парків, заповідників і заказників. Серед туристів особливою популярністю користується національний парк Накуру, що включає знаменитий вулкан Мененгай і озеро Накуру, на берегах якого можна побачити незмірну кількість рожевих фламінго. Одним із найбільш пам'ятних видовищ, яке можна спостерігати в національному парку Амбоселі - життя слонів у природних умовах. Тсаво - найбільший національний парк Кенії. Він займає площу близько 21 тис. км<sup>2</sup>. Мрія кожного туриста, який відвідує парк - побачити і піднятися на найвищу точку Африки - гору-вулкан Кіліманджаро, яка знаходиться на кордоні Кенії і Танзанії. Національний парк Масаї Мара є продовженням відомого національного парку Серенгеті, що знаходиться в Танзанія. На його території туристи мають можливість ознайомитися з ендемічними представниками фауни, наприклад, чорним носорогом, який перебуває на межі вимирання.

Винятковою природною туристичною атракцією Кенії є знаменита Рифт-Веллі - зона Східно-африканського рифтового розлому. Тут у тектонічних котловинах знаходяться десятки озер з унікальними фізико-хімічними параметрами води, неповторною флорою і фауною. Серед найбільш цікавих озер - Туркана (одна з найсолоніших водойм світу), Магаді (озеро відоме колоніями фламінго і водою, насиченою содою), Богорія (одне із найкрасивіших озер Африки), Найваша (озеро приваблює великою популяцією бегемотів). А згаслі вулкани, термальні джерела, фумароли і гейзери нагадують про бурхливі геологічні процеси, що відбувалися у Рифт-Веллі мільйони років тому.

Момбаса - давнє місто-острів, вік якого складає близько 900 років. Колись Момбаса була столицею Кенії, тепер це - столиця кенійського курортного туризму.

Момбаса - найбільша курортна зона на екваторіальному узбережжі Індійського океану, головним багатством якої є 70 км зручних пляжів. На основі

їх використання сформувалося кілька кенійських курортів, які здобули світове визнання: Ламу, Кікамбала, Ватаму, Малінді, Пате та ін.

Вузькі вулички, мечеті та індуїстські храми Момбаси створюють незабутній культурний колорит міста. Тут злилися арабські, перські і місцеві традиції з європейським "присмаком". Старе Місто, Форт-Ісус (визначна пам'ятка архітектури, зведена португальцями у XVI ст.) і Старий Порт - свідчення колишньої колоніальної величі Португалії. Місто цікаве не лише своїми історичними пам'ятками, а й можливістю зробити унікальні покупки: незвичні сувеніри, традиційний національний одяг, тканини дивних кольорів і розцвіток.

Давнє місто Малінді відоме фешенебельними готелями і найдавнішим португальським пам'ятником на континенті - хрестом, встановленим Васко да Гамою у 1498 р. Неподалік від Малінді розташовані руїни загадкового арабського міста Геді, де віднайдені елементи міських стін, мечетей, житлових будинків, величезного палацу, басейнів і колодязів. Вчені не дійшли спільної думки, чому жителі залишили місто. У Геді продовжуються археологічні розвідки, які, можливо, розкриють таємниці міста.

Серед інших туристичних центрів виділяється Найробі - найбільше місто у Східній Африці. У столиці туристи мають можливість відвідати Національний музей, художню галерею Сорсбі, глиняну мечеть Кірпарам, знаменитий ринок, таємні в'язниці і камери тортур.

Із огляду на ресурсну забезпеченість, найбільш перспективним для Кенії є екологічний туризм. Його розвиток доповнює традиційну аграрну спеціалізацію країни, яка в географічному поділі праці відома як постачальник сільськогосподарських культур - кави, чаю, кукурудзи, цукрової тростини, фруктів та ін.

## ТАНЗАНІЯ

Об'єднана Республіка Танзанія (ОРТ) - держава на східному узбережжі Африки. Окрім материкової частини до складу країни входять острови Занзібар, Мафія, Пемба та ін. Загальна площа ОРТ складає 947,3 тис. км<sup>2</sup>; населення - 41 млн осіб. У Танзанії дві столиці: фактичним адміністративним центром є Дар-ес-Салам, законодавчим - Додома.

Танзанія має одне із найбільших узбереж серед східно-африканських країн, що створює сприятливі передумови для розвитку масового пляжно-купального відпочинку. ОРТ, як і інші країни цього регіону, відома національними парками, які є природною основою розвитку екологічного туризму.

Серенгеті - найбільший парк Танзанії, який займає площу близько 15 тис. км<sup>2</sup>. Найбільше захоплення у туристів викликає спостереження за щорічною міграцією тисяч звірів, особливо антилоп гну.

Національний парк Нгоронгоро знаходиться у величезному кратері згаслого вулкана діаметром майже 20 км. Краї кратера розташовані на висоті близько 2,5 тис. км над рівнем моря, а його дно - на 600 м нижче країв кратера. Тому всередині кратера утворилося власна середовище проживання, ізольоване від довколишнього простору. Багато тварин народжуються, живуть і вмирають саме тут. Знайомство із цим унікальним "загубленим світом" - мета подорожі багатьох туристів, які приїждять до Танзанії.

У країні швидкими темпами розвивається масовий пляжно-купальний відпочинок. На узбережжі Танзанії є кілометри зручних пляжів. Особливою популярністю користується приморський курорт Танга, де окрім "піску, сонця і води" є бальнеологічні ресурси та мальовничі печери.

Острів Занзібар часто називають островом прянощів. Із XIX ст. і до сьогодні Занзібар належить до провідних світових постачальників гвоздики, кориці, ванілі, мускатного горіха, шафрану, імбиру, різних перців та інших спецій. Але нинішня популярність острова більшою мірою пов'язана з міжнародним туризмом. Він володіє фантастичними природними і культурно-історичними ресурсами. Головним природним багатством є океан. Занзібар і довколишні менші острови - визнані світові центри дайвінгу і сноркеллінгу. Практично все їх узбережжя оточене рифами й ідеальними пляжами, які не бувають порожніми жодного дня протягом усього року - температура води не опускається нижче +26 оС.

Головною культурно-історичною принадою Занзібару є арабське місто Стоун-Таун, включене до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Архітектурний ансамбль міста не залишить байдужим навіть найбільш затятого скептика: палаці, ринки, площі, мусульманські мечеті, християнські собори, індуїстські храми, фортифікаційні споруди, музеї, сади, бані, резиденції впливових осіб створюють особливе урбаністичне середовище. Велика кількість унікальних об'єктів розкидана територією острова: руїни палаців Марухубі і Мтоні, палац Дунга, місто-фортеця Кізімказі, комплекс печер Мангапвані, султанські бані Кідичі і Кізімбані та багато інших.

До помітних туристичних центрів ОРТ належать Дар-ес-Салам і Багамойо, в яких туристи мають змогу ознайомитися з архітектурним спадком, сакральними святинами різних конфесій та оригінальними музейними експозиціями.

## УГАНДА

Республіка Уганда розташована у північно-західній частині Східно-африканського плоскогір'я, у районі Великих Африканських озер, у зоні саван і рідколісь субекваторіального поясу. Площа країни становить 241 тис. км<sup>2</sup>; населення - 32,4 млн осіб; столиця - Кампала.

Уганда належить до бідних сільських аграрних країн світу із численними соціальними проблемами: висока народжуваність (48 ‰ - 2-е місце у світі); висока захворюваність на ВІЛ/СНІД (майже 1 млн хворих - 9 місце у світі); дуже високий ступінь ризику інфекційних захворювань (малярія, чума, гепатит А, черевний тиф, сонна хвороба); низький рівень грамотності населення. Незважаючи на такий стан справ, Уганду називають "туристичною перлиною" Африки. Підставою для цього є надзвичайно багаті природні ресурси, що стали основою розвитку екологічного туризму, сафарі та фотосафарі, рафтингу.

До головних і найбільш відомих туристичних атракцій країни належать: національний парк Бвінді (тут живе половина горил, які ще залишилися в світі); Кабарега і Мерчісон - одні із найкрасивіших водоспадів світу; національні парки Рувензорі й Ачоле, які вважаються одними із кращих в Африці і відомі надзвичайним фауністичним різноманіттям: гіпопотами, леви, слони, буйволи, жирафи, антилопи, болотні козли, червонохвості мавпи, баклани, гігантські чаплі,

орли та багато ін.; озеро Вікторія - один із найбільших у світі резервуарів прісної води; озеро Альберт, що відоме своїми чудовими краєвидами.

## МОЗАМБІК

Республіка Мозамбік знаходиться на південному сході континенту й омивається водами Індійського океану. Її площа перевищує 799 тис. км<sup>2</sup>. Загальна кількість населення складає майже 22 млн осіб. Столиця - Мапуту.

Мозамбік - одна із найбідніших аграрних держав. За величиною внутрішнього валового продукту у розрахунку на одну особу (\$ 900) країна займає 218-е місце серед 227 країн світу.

Туристів до Мозамбіку приваблюють головним чином піщані пляжі, розташовані в районах Тофу, Лангош, Лурно і мису Барра-Фалса. Країна також відома національними парками (Горонгоса, Банїне, Зінаве) з багатим тваринним світом. Одним із найкрасивіших місць континенту вважається морський національний парк Архіпелаг Базаруто - чудове місце для дайвінгу і змістовного активного відпочинку.

Надзвичайно цікавою є самотність культура Мозамбіку. На особливу увагу туристів заслуговує скульптура народу маконде, визнана найбільш вишуканою і складною формою африканського художнього мистецтва. Традиційна музика також користується підвищеною увагою. Фахівці вважають, що саме музика народів Мозамбіку стала основою розвитку популярних нині стилів реггі і нью-ейдж. Відомими стали і народні музичні інструменти - лупембе та маримба. Досить часто метою подорожі до Мозамбіку стає відвідування концертів оркестрів, які виконують на цих інструментах народні музичні твори.

## СЕЙШЕЛИ

В Індійському океані біля берегів Африки знаходиться невелика острівна держава Республіка Сейшельські Острови. Її площа складає 455 км<sup>2</sup>. До складу країни входить понад 100 островів, із них лише на 33-ох є постійне населення. Взагалі ж на островах живе 87,5 тис. осіб - нащадків піратів, білих колоністів, чорних рабів та індійських торговців. Найбільшим є острів Має, на якому розташована столиця - місто Вікторія.

Історія Сейшельських Островів багата на таємниці, які залишили першовідкривачі архіпелагу - пірати. Ці справжні і вигадані секрети створюють ауру загадковості, яку вміло використовують організатори туристичної індустрії, перетворюючи її на додатковий чинник привабливості, а відтак і розвитку.

Сейшели - типова "країна-готель", класичний "туристичний рай" у сучасному розумінні. Республіка існує за рахунок міжнародного туризму, який забезпечує робочими місцями 1/3 економічно активного населення і 70 % валютних надходжень.

При розвинутій індустрії туризму сейшельцям вдалося зберегти природу у майже первозданному вигляді. Острови багаті на ендеміків. Тільки тут живуть гігантські альдабрські черепахи (вага - до 250 кг; вік - до 150 років), багато рідкісних птахів, у тому числі чорний какаду і соловей бульбуль. У водах Індійського океану безліч морських мешканців. Це дозволяє островам належати до регіонів, де активно впроваджуються екотуристичні види діяльності. Але

головними ресурсами є "сонце, море і пісок", які є основою розвитку пляжно-купального відпочинку. До того ж, пересічна температура води не опускається нижче +26 оС, а пісок на пляжах має ніжно-рожевий колір.

Найбільш відомими курортними центрами і зонами на Сейшельських Островах є Вікторія, Бо-Валлон, Ла Діг, Праслін.

### МАВРИКІЙ

"Спочатку був створений Маврикій і лише потім рай. Цей рай був відображенням Маврикію", - так свого часу писав Марк Твен про найбільший острів Маскаренського архіпелагу, що розташований у західній частині Індійського океану.

Республіка Маврикій має площу 2 тис. км<sup>2</sup>. Загальна кількість населення складає 1,3 млн осіб. Столиця держави - Порт-Луї.

Нинішній Маврикій завоював славу місця для елітного відпочинку. Туристів приваблюють десятки кілометрів пляжів, затінених пальмовими гаями, численні засоби розміщення на будь-який смак, екологічні екскурсії до національних парків, круїзи на катамаранах і яхтах, дайвінг, океанічне рибалення і гостинність місцевого населення.

Більш відвідуюваною є північна частина Маврикію. Тут сформувалося кілька туристичних зон: Пуант-о-Піман, Кап-Малере, Бе-о-Тортю, Пуант-о-Каноньє та ряд інших. Серед інших островів архіпелагу туристи віддають перевагу о. Родрігес із центром Порт-Матурін.

Туристична індустрія країни спеціалізується на весільному туризмі. Молодята, які мають можливість провести "медовий місяць" на Маврикій, опиняються у казковій атмосфері, багатій на несподіванки і сюрпризи.

Маврикій не рекомендується відвідувати протягом лютого-березня. У цей час над архіпелагом панують тропічні циклони. Шквальні вітри, швидкість яких досягає 220 км/год., і зливи, що призводять до катастрофічних повеней, можуть повністю зіпсувати відпочинок.